

Posudek vedoucí na diplomovou práci

Název práce: Učitelské vyhoření a copingové strategie
Jméno autorky: Bc. Veronika Hozáková

Diplomová práce Veroniky Hozákové je jedna z řady závěrečných prací, které se zabývají učitelským vyhořením v souvislosti s výzkumem na toto téma realizovaným na naší katedře. Autorka využila obdobnou testovou baterii, ale data sbírala zcela samostatně a na odlišném souboru vyučujících, přičemž kromě vyučujících základních škol zahrnula také vyučující různých typů středních škol. Její práce tak představuje svébytnou studii, která dovoluje porovnání s výsledky hlavního výzkumu, který tím může být do jisté míry validizován.

Autorka k práci přistoupila velmi poctivě – připravovala ji dlouho, studovala rozsáhlé teoreticko-empirické zdroje, zdokonalovala se v kvantitativní i kvalitativní metodologii. Ačkoliv má práce své limity, které pojednám níže, jako celek ji považuji za zdařilou. Cením si autorčina nasazení, které se ve zralosti výsledného textu zúročilo.

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaká je míra vyhoření (měřeno SMBS) u vyučujících na různých stupních a typech škol, jaké copingové strategie (měřeno SVF78) používají a jaký je vztah mezi copingem a vyhořením. Základním předpokladem je, že vyhoření jako důsledek dlouhodobého stresu by se nemělo vyskytovat u vyučujících, kteří používají pozitivní, funkční strategie zvládání stresu, a naopak by mělo být ve zvýšené míře přítomno u vyučujících, kteří používají negativní, nefunkční strategie. Autorka navíc předpokládala, že na různých stupních a typech škol existují jiné stresory a tudíž míra vyhoření i copingu by se u vyučujících mohla lišit. Stejně tak i předpokládala, že by mohl existovat rozdíl mezi učitelkami a učiteli, neboť jejich profesní a mimoprofesionální zátěž se do určité míry liší. Bohužel teoretická východiska nabízí zdůvodnění obou těchto předpokladů, z nichž vychází výzkumné hypotézy, pouze částečně. Jinak ale autorka v teoretických východiscích představuje všechna klíčová témata související se stresem a copingem v učitelství a průběžně je vztahuje k vlastnímu výzkumu.

Ve výzkumném designu si cením záměru použít smíšenou metodologii. Bohužel kvantitativní a kvalitativní část je vymezena téměř nezávisle – hypotézy a výzkumné otázky pro obě části na sebe nereagují. Potenciál smíšeného designu tak zůstává využit jen částečně. Patrné je to i v samotné prezentaci výsledků.

Autorka zadala jednak diagnostické nástroje (SMBS a SVF78) souboru 67 osob a dále vedla s vybranými šesti osobami rozhovory. V analýze se pak oběma skupinám dat věnuje nejprve odděleně a poté se pokouší o jejich kombinování tak, aby vykreslila obraz vyhořelého a nevyhořelého učitele/učitelky. I když jsou výsledné obrazy velmi stručné (a tedy není zcela jasná opora v datech, zejména v datech z rozhovorů), jedná se o velmi zajímavou pasáž. Chápu ji jako vyústění celého výzkumu, tedy jako provázání kvantitativní a kvalitativní části.

Ke statistickému zpracování mám výhradu týkající se řazení stupňů a typů škol – stupně logicky tvoří ordinální proměnnou, ale typy škol do toho zařadit nelze, resp. bylo by nutné provést zdůvodnění v jakých ohledech se typy škol vzájemně liší. V případě některých testů pak chybí údaj o hladině významnosti.

Za hlavní zjištění výzkumu pokládám potvrzení pozitivní korelace mezi vyhořením a negativními copingovými strategiemi (které užívají častěji muži, avšak vyhoření se u nich nevyskytuje více než u žen), zatímco pozitivní copingové strategie s vyhořením nesouvisí. Bohužel se k němu autorka v diskusi nevyjadřuje podrobněji. Jak si autorka tento vztah vysvětluje? Nakolik byl tento vztah identifikován i v rozhovorech? Jaká doporučení pro školní (školně-psychologickou) praxi na základě toho může formulovat?

Závěr: Diplomovou práci Veroniky Hozákové pokládám za kvalitní. Autorka prokázala schopnost práce s odbornou literaturou i dobré badatelské dovednosti. Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě.